

تبیین تکالیف

«بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

عنوان: تبیین تکالیف «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی
تهیه و تدوین کنندگان (Authors): جواد اسکندری، مرتضی میشکار مطلق
واژه‌های کلیدی: قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی، صورت‌حساب الکترونیکی، پایگاه اطلاعاتی موضوع ماده (۱۶۹ مکرر)، مالیات بر عایدی سرمایه
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
ناشر: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21878>

Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_11950.html

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

**عنوان: تبیین تکالیف «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» براساس قانون مالیات
بر سوداگری و سفته‌بازی**

نوع گزارش: طرح / لایحه ☐، نظارتی ☒، راهبردی ☐، پیش‌نویس قانونی ☐
نام دفتر: مطالعات بخش عمومی (گروه سیاست‌های مالیاتی)
مدیر مطالعه: هادی ترابی‌فر
ناظر علمی: سیدعباس پرهیزکاری
گرافیک و صفحه‌آرایی: سعید احمدعلیزاده
ویراستار ادبی: اکرم وحدانی‌فر
تاریخ شروع مطالعه: ۱۴۰۴/۰۵/۰۱

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۹
۲. تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.....	۱۰
۲-۱. تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری.....	۱۱
۲-۲. اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن.....	۱۲
۲-۳. جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها (شناسنامه تراکنش).....	۱۴
۲-۴. سامان‌دهی اسناد تجاری.....	۱۶
۲-۵. سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش.....	۱۷
۲-۶. تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها.....	۱۷
۲-۷. سامان‌دهی ابزارهای پرداخت.....	۱۸
۲-۸. تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور.....	۱۹
۲-۹. اعلام قیمت هر گرم طلای هجده عیار و هر یورو.....	۱۹
۲-۱۰. اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی.....	۱۹
۳. جمع‌بندی.....	۲۵
منابع و مآخذ.....	۲۷

فهرست جداول

جدول ۱. فهرست آیین‌نامه‌های اجرایی قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی مربوط به بانک مرکزی.....	۲۱
جدول ۲. مهم‌ترین تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.....	۲۲
جدول ۳. خلاصه تکالیف اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.....	۲۶

فهرست شکل

شکل ۱. تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.....	۲۰
--	----

تبیین تکالیف «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» بر اساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی

چکیده

قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی با هدف ایجاد هزینه برای فعالیت‌های سوداگرانه، بهبود عدالت مالیاتی و هدایت منابع به سمت فعالیت‌های مولد به تصویب رسیده است. در قانون مذکور، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تکالیف متعددی بر عهده دارد که عمدتاً با هدف تکمیل پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده موضوع جزء «۳» بند «الف» ماده (۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در نظر گرفته شده‌اند.

این گزارش با هدف تبیین تکالیف اصلی بانک مرکزی در چارچوب قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی تهیه شده است. همچنین، با توجه به پراکندگی این وظایف در مواد مختلف قانون، گردآوری یکپارچه تکالیف می‌تواند ضمن تسهیل اجرا، امکان پیگیری و ارزیابی میزان اجرای تکالیف قانونی را برای نهادهای ذی‌ربط فراهم کند. بر اساس متن قانون، اهم تکالیف بانک مرکزی را می‌توان به این صورت دسته‌بندی کرد: ۱. تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری؛ ۲. اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن؛ ۳. جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها؛ ۴. سامان‌دهی اسناد تجاری؛ ۵. سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش؛ ۶. تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها؛ ۷. سامان‌دهی ابزارهای پرداخت؛ ۸. تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور؛ ۹. اعلام قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو؛ و ۱۰. اعلام مسدودی و جوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی. اجرای کامل این مجموعه اقدامات، زمینه‌ساز ارتقای حکمرانی در حوزه ریال، تقویت حکمرانی داده‌محور و تحقق عدالت مالیاتی در سطح کشور خواهد بود.

بیان / شرح مسئله

قانون مالیات بر سوداگری و سفته بازی با هدف بهبود عدالت مالیاتی، کاهش فعالیت‌های سوداگرانه در بازار دارایی‌ها، افزایش شفافیت اقتصادی و هدایت سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های مولد به تصویب رسیده است. عمده تکالیف بانک مرکزی در این قانون، ناظر به احکام بخش اول قانون با عنوان «بستر اجرایی» است.

بخش اول بستر اجرایی، به تولید و تبادل اطلاعات تراکنش‌ها توسط اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان^۱ نظیر شبکه بانکی می‌پردازد. همچنین احکام مربوط به جمع و تحلیل اطلاعات تراکنش‌ها توسط بانک مرکزی از طریق پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده موضوع جزء «۳» بند «الف» ماده (۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و ارسال آن برای بهره‌برداری سایر نهادها در این بخش تشریح شده است.

در صورت استقرار بستر اجرایی، امکان برقراری تناظر و تطبیق میان اطلاعات صورت حساب‌های الکترونیکی و تراکنش‌ها فراهم می‌شود. چنین سازوکاری شفافیت جریان وجوه در نظام اقتصادی کشور را ارتقا می‌بخشد و از طریق ایجاد قابلیت رهگیری تراکنش‌ها، ابزار مؤثری برای مقابله با فعالیت‌های غیر شفاف و مخرب نظیر پول شویی و فرار مالیاتی را فراهم می‌آورد. با توجه به پراکندگی وظایف بانک مرکزی در مواد مختلف قانون، گردآوری یکپارچه تکالیف، می‌تواند ضمن تسهیل اجرا، امکان پیگیری و ارزیابی دقیق انجام تکالیف قانونی با اهداف نظارتی را برای نهادهای ذی‌ربط فراهم کند.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

در این گزارش براساس متن قانون، مهم‌ترین تکالیف بانک مرکزی شامل این موارد می‌شوند:

۱- تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری: بانک مرکزی موظف است با همکاری سازمان امور مالیاتی کشور، مطابق ماده (۱۰) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، قواعد مربوط به ایجاد، ثبت و تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری را تدوین و اعلام کند. تشخیص تجاری بودن حساب‌ها براساس اظهار اشخاص تجاری حقیقی و تأیید سازمان امور مالیاتی کشور انجام می‌شود. همچنین حساب‌های متعلق به اشخاص تجاری حقوقی به‌صورت پیش فرض تجاری محسوب می‌شوند.

۲- اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن: بانک مرکزی موظف است استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها را تدوین و به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان ابلاغ کند. همچنین بانک مرکزی موظف است بر اجرای صحیح فرایند تخصیص شناسه یکتا از سوی این اشخاص نظارت کند.

۳- جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها (شناسنامه تراکنش): بانک مرکزی موظف است اطلاعات ریز تراکنش‌های تمام حساب‌ها را در هر ماه حداکثر ظرف ۱۰ روز پس از پایان هر ماه از اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان دریافت، و در پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده ثبت کند. همچنین اقلام ریز تراکنش‌ها در قالب دستورالعمل «صدور شناسنامه تراکنش» توسط بانک مرکزی به اشخاص مذکور ابلاغ می‌شود.

۴- سامان‌دهی اسناد تجاری: بانک مرکزی موظف است به منظور افزایش شفافیت اسناد تجاری، اطلاعات مربوط به صدور و ثبت انتقال این اسناد را حداکثر ظرف ۱۰ روز از اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان دریافت و در پایگاه

۱. تمام اشخاصی که نسبت به انجام عملیات بانکی موضوع بند «ج» ماده (۱) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اشتغال دارند، اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در کشور، صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و ارائه‌کنندگان خدمات کیف پول.

جامع جمع‌آوری و تحلیل داده خود ثبت کند. در این راستا، ثبت انتقال اسناد مذکور مشمول ضوابط مربوط به تراکنش‌ها بوده، مستلزم تخصیص شناسه یکتا و صدور شناسنامه تراکنش است.

۵- سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش: بانک مرکزی موظف است شرایط ثبت تمام مصادیق حساب‌های واسطه انجام تراکنش نظیر حساب‌های امانی را اعلام کند. همچنین، بانک مرکزی باید امکان نظارت بر تراکنش‌های انجام شده از طریق حساب‌های مذکور را فراهم کند.

۶- تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها: بانک مرکزی موظف است به‌منظور پالایش تراکنش‌ها، اقداماتی نظیر ایجاد و حذف تراکنش‌های مبتنی بر اسناد تجاری و حساب‌های واسطه انجام تراکنش را اعمال کند تا دقت محاسبه مجموع وجوه ورودی و خروجی مربوط به حساب‌های تجاری و غیرتجاری موضوع ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان افزایش یابد.

۷- سامان‌دهی ابزارهای پرداخت: بانک مرکزی موظف است به دستگاه‌های کارخوان بانکی و درگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای پرداخت مشابه، شناسه یکتای قابل رهگیری تخصیص دهد. باتوجه به اینکه استفاده از این ابزارها مختص فعالیت‌های اقتصادی است، باید به حساب‌های تجاری متعلق به مؤدیان دارای مجوز فعالیت متصل شوند.

۸- تأیید انتقال ارز حاصل از فروش‌های مجاز ورود به کشور: بانک مرکزی موظف است اطلاعات مربوط به ارزهای وارد شده به کشور از فروش‌های مجاز و مورد تأیید خود را برای اعمال معافیت مالیات بر عایدی سرمایه به سازمان امور مالیاتی کشور اعلام کند.

۹- اعلام قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو: بانک مرکزی موظف است قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو را به‌منظور تعیین ارزش روز دارایی‌های موضوع بندهای «۳» و «۴» ماده (۴۶) قانون مالیات‌های مستقیم شامل انواع طلا، نقره، پلاتین و مسکوکات آنها و جواهرآلات و نیز انواع ارز را برای سازمان امور مالیاتی کشور ارسال کند.

۱۰- اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی: بانک مرکزی موظف است پس از ابلاغ سازمان امور مالیاتی کشور، در راستای اجرای بند «د» ماده (۱۲۶) قانون مالیات‌های مستقیم، مشخصات بدهکار و میزان مالیات متعلق را به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، نظیر شبکه بانکی اعلام کند. اشخاص مذکور مکلف‌اند به میزان مبلغ اعلامی، وجوه موجود در حساب‌های شخص بدهکار را مسدود کنند.

پیشنهاد راهکار تقنینی، نظارتی یا سیاستی

شناسایی، تجمیع و تبیین دقیق مهم‌ترین تکالیف قانونی بانک مرکزی در قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی می‌تواند به ارزیابی میزان اجرای تکالیف قانونی، تقویت نظارت نهاد‌های ذی‌ربط و افزایش هماهنگی میان بانک مرکزی و سازمان امور مالیاتی کشور کمک کند. باتوجه به جایگاه محوری بانک مرکزی در اجرای قانون مذکور، راهکارها و پیشنهاد‌های زیر قابل طرح و پیگیری است:

- تدوین و تصویب آیین‌نامه‌های اجرایی با مشارکت فعال بانک مرکزی در مواعید قانونی؛
- تهیه برنامه عملیاتی مشترک با سازمان امور مالیاتی کشور در خصوص تکالیف متعدد بانک مرکزی؛
- پایش مستمر اجرای تکالیف و گزارش‌دهی شفاف به نهاد‌های نظارتی نظیر کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی.

۱. مقدمه

به طور معمول، هر معامله‌ای که در اقتصاد انجام می‌شود با یک یا چند تراکنش همراه است. اطلاعات نظام پرداخت مجموعه داده‌هایی است که در جریان صدور دستور پرداخت، انتقال و تسویه وجوه توسط اشخاص، بانک‌ها، مؤسسات اعتباری و ارائه‌دهندگان خدمات پرداخت تولید و ثبت می‌شود. نهادها برای اجرای وظایف قانونی خود، در حدود صلاحیت‌ها و با رعایت الزامات محرمانگی و حفاظت از داده‌ها، به دسترسی به برخی اطلاعات شهروندان نیازمندند و در این میان، اطلاعات تراکنش‌ها یکی از منابع مهم برای شناسایی جریان وجوه است، اما تشخیص ماهیت حقوقی و مالیاتی آنها معمولاً به تطبیق با صورت حساب‌ها، قراردادها و سایر اطلاعات نیاز دارد. دسترسی نهادهای مالیاتی به اطلاعات تراکنش‌ها با هدف تطبیق آن با اطلاعات اظهار شده از سوی مؤدیان و محاسبه دقیق مالیات قابل پرداخت، سابقه‌ای طولانی در نظام‌های مالیاتی جهان دارد. در این چارچوب، یکی از پرسش‌های اساسی آن است که در صورت محدودیت، نقص یا تأخیر در دسترسی نظام مالیاتی به اطلاعات مورد نیاز تراکنش‌ها، چه آثاری بر اجرای قوانین مالیاتی خواهد داشت؟ اهمیت این پرسش از آن لحاظ است که نظام مالیاتی برای ایفای نقش خود در تأمین منابع مالی دولت، تحقق عدالت اقتصادی و مقابله با فعالیت‌های غیرشفاف، نیازمند ابزارهای نظارتی کارآمد است.

گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱ در سال ۲۰۰۰ و با عنوان «بهبود دسترسی به اطلاعات بانکی برای اهداف مالیاتی»، بر نقش حیاتی شفافیت تراکنش‌های بانکی در ارتقای شفافیت اقتصادی، تقویت نظارت نهادهای حاکمیتی، مبارزه با پول‌شویی و اجرای مؤثر قوانین مالیاتی تأکید دارد. مطابق گزارش مذکور، در صورت محدود یا مسدود شدن دسترسی به اطلاعات تراکنش‌ها، آثار و پیامدهای زیر قابل انتظار خواهد بود:

- **کاهش شفافیت جریان وجوه در اقتصاد:** در صورت اتکای صرف به خوداظهاری یا اطلاعات ناقص و با کیفیت پایین، بخش قابل توجهی از فعالیت‌های اقتصادی و جریان‌های وجوه از دید نهادهای حاکمیتی پنهان می‌ماند و امکان شناسایی دقیق فعالیت‌های اقتصادی و درآمدها به شدت محدود خواهد شد.

- **گسترش اقتصاد زیرزمینی:** نبود دسترسی مؤثر به اطلاعات تراکنش‌ها می‌تواند زمینه را برای پول‌شویی، معاملات غیرقانونی و شکل‌گیری شبکه‌های غیررسمی مبادلات اقتصادی فراهم کند و سهم اقتصاد زیرزمینی را افزایش دهد.

- **کاهش درآمدهای دولت:** عدم شناسایی درآمدهای واقعی، بخش مهمی از منابع بالقوه حاصل از درآمدهای دولت را از دسترس خارج می‌کند و توان آن را در تأمین هزینه‌های عمومی و سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی محدود می‌سازد.

- **کاهش کارایی سیاست‌گذاری اقتصادی:** فقدان داده‌های جامع از جریان وجوه در شبکه بانکی، توان دولت و بانک مرکزی را در تحلیل تحولات اقتصادی، سیاست‌گذاری پولی و مالی و تخصیص بهینه منابع در اقتصاد محدود می‌کند [۵]. در همین راستا، **قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی** [۱]، به عنوان یکی از مهم‌ترین اصلاحات نظام مالیاتی کشور در سال ۱۴۰۴ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است. اجرای مؤثر این قانون، همانند سایر قوانین، مستلزم دسترسی به داده‌های شفاف و دقیق، به ویژه اطلاعات تراکنش‌هاست. همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، دسترسی نداشتن به اطلاعات بانکی می‌تواند به تداوم فرار مالیاتی، گسترش اقتصاد زیرزمینی و کاهش اعتماد عمومی به

1. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD)

نظام مالیاتی منجر شود. از این رو، لازمه تحقق اهداف این قانون فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای دسترسی به اطلاعات مورد نیاز محاسبه دقیق مالیات بر عایدی سرمایه و مالیات بر درآمد اتفاقی است. قانون برای «استقرار بستر اجرایی» تعریف مشخصی تعیین کرده است که شامل دو بخش اصلی تخصیص کارپوشه غیرتجاری برای تمام اشخاص غیرتجاری و ایجاد امکان صدور صورت حساب‌های الکترونیکی برای همه صادرکنندگان است. این گزارش، با تمرکز بر تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، احکام قانونی رادر دو محور اصلی اطلاعات صورت حساب‌های الکترونیکی و اطلاعات تراکنش‌ها تشریح می‌کند:

● **اطلاعات صورت حساب‌های الکترونیکی:** این محور به صدور صورت حساب الکترونیکی توسط اشخاص و مراجع تعیین شده در ماده (۱۶ مکرر) اختصاص دارد. از جمله این نهادها می‌توان به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور برای صدور صورت حساب الکترونیکی انتقال املاک، حق واگذاری محل، واگذاری منافع و معاملات اموال دارای سند رسمی، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران برای صدور صورت حساب الکترونیکی انتقال وسایل نقلیه و سازمان بورس و اوراق بهادار برای صدور صورت حساب الکترونیکی انتقال سهام، حق تقدم و سایر اوراق بهادار در بازار سرمایه اشاره کرد. همچنین اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) **قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان** [۲] نظیر شبکه بانکی مکلف‌اند نسبت به صدور صورت حساب الکترونیکی در خصوص انواع وجوه واریزی از قبیل سود سپرده‌ها، سود اوراق مشارکت، پرداخت تسهیلات و نیز تراکنش‌های ارزی اقدام کنند. علاوه بر این، اشخاص مذکور مکلف‌اند در مواردی که پرداخت وجه موجب ایجاد تعهد بر ذمه دریافت‌کننده وجه می‌شود و دریافت‌کننده وجه را متعهد به استرداد می‌کند، نظیر سپرده‌گذاری، قرض و ودیعه، صورت حساب الکترونیکی مربوطه را صادر کنند.

● **اطلاعات تراکنش‌ها:** این بخش به تولید، ثبت و تبادل اطلاعات تراکنش‌ها میان اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) **قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان** [۲] نظیر شبکه بانکی به منظور تکمیل پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها موضوع جزء «۳» بند «الف» ماده (۴) **قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران** [۴] می‌پردازد. مطابق بند «الف» ماده (۱۱) این قانون، بانک مرکزی موظف است به منظور جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مربوط به تراکنش‌ها اقداماتی نظیر شناسایی، طبقه‌بندی و اعمال احکام قانونی مربوط به اسناد تجاری و واسطه‌های انجام تراکنش در فرایند تجمیع و تحلیل اطلاعات انجام دهد و اطلاعات آن را بر مبنای شماره ملی یا شماره فراگیر اتباع خارجی برای اشخاص غیرتجاری و شماره اقتصادی برای اشخاص تجاری تجمیع کند. اطلاعات مذکور، حسب احکام قانونی و با رعایت **قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی**، در اختیار نهادهای ذی‌ربط قرار می‌گیرد.

بنابراین، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران یکی از مهم‌ترین نهادها و دستگاه‌های اجرایی مؤثر در اجرای قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی است که تکالیف متعددی در زمینه استانداردسازی، نظارت، تجمیع و تبادل اطلاعات بر عهده دارد.

۲. تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

در این گزارش با هدف تبیین تکالیف اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در چارچوب قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، تلاش شده است مجموعه تکالیف این نهاد به صورت یکپارچه گردآوری و ارائه شود. این اقدام می‌تواند ضمن تسهیل اجرا، امکان پیگیری و ارزیابی دقیق انجام تکالیف قانونی را با اهداف نظارتی برای نهادهای ذی‌ربط فراهم کند.

براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، اهم تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران شامل این موارد می‌شوند:

- ۱- تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری؛^۱
- ۲- اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن؛^۲
- ۳- جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها؛^۳
- ۴- سامان‌دهی اسناد تجاری؛^۴
- ۵- سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش؛^۵
- ۶- تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها؛^۶
- ۷- سامان‌دهی ابزارهای پرداخت؛^۷
- ۸- تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور؛^۸
- ۹- اعلام قیمت هر گرم طلای هجده عیار و هر یورو؛^۹
- ۱۰- اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص به‌هکار مالیاتی.^{۱۰}

در ادامه هر یک از تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به تفکیک تشریح خواهد شد.

۱-۲. تفکیک حساب‌های تجاری و غیر تجاری

یکی از چالش‌های اساسی نظام مالیاتی در سال‌های اخیر، نبود شفافیت در مرزبندی حساب‌های اشخاص بوده است. استفاده هم‌زمان از یک حساب برای فعالیت‌های شغلی (تجاری) و امور شخصی (غیر تجاری) سبب می‌شود حجم و ماهیت تراکنش‌های مربوط به فعالیت شغلی به‌درستی قابل شناسایی نباشد و در نتیجه، تشخیص درآمد واقعی مؤدیان بادشواری مواجه شود. این موضوع می‌تواند زمینه‌ساز سوءاستفاده از حساب‌های غیر تجاری برای مقاصدی همچون پول‌شویی و فرار مالیاتی و نیز ابهام در محاسبه مالیات شود. فقدان تفکیک روشن میان حساب‌های تجاری و غیر تجاری، علاوه بر ایجاد بار مضاعف نظارتی بر نظام مالیاتی در فرایند رصد و تحلیل تراکنش‌ها، موجب تضعیف اعتماد عمومی و خدشه به اصل عدالت مالیاتی می‌شود.

یکی از مهم‌ترین تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در اجرای قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، تفکیک حساب‌ها به دو دسته تجاری و غیر تجاری است. براساس احکام این قانون، سازمان امور مالیاتی کشور موظف است اطلاعات حساب‌های تجاری معرفی شده از سوی اشخاص را در اختیار بانک مرکزی قرار دهد. بانک مرکزی نیز موظف است این اطلاعات را به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] ارسال کند.

براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، هرگونه حساب اعم از ارزی و ریالی متعلق به اشخاص تجاری نزد اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان نظیر حساب‌های متعلق به اشخاص حقوقی و تمام حساب‌های متصل به

۱. الحاقی به‌موجب ماده (۶) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۲. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۳. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۴. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۵. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۶. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۷. الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۸. الحاقی به‌موجب ماده (۱۳) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۹. الحاقی به‌موجب ماده (۱۴) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۱۰. الحاقی به‌موجب ماده (۲۵) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

۱۱. تمام اشخاصی که نسبت به انجام عملیات بانکی موضوع بند «ج» ماده (۱) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران اشتغال دارند، اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در کشور، صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و ارائه‌کنندگان خدمات کیف پول.

دستگاه‌های کارتخوان بانکی و درگاه‌های پرداخت الکترونیکی، حساب تجاری محسوب می‌شود. همچنین هرگونه حساب اعم از ارزی و ریالی متعلق به اشخاص غیر تجاری نزد اشخاص مذکور، حساب غیر تجاری محسوب می‌شود، مگر آنکه این حساب‌ها به‌عنوان حساب تجاری به سازمان امور مالیاتی کشور اعلام شوند.

قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی به‌منظور جلوگیری از استفاده اشخاص از حساب غیر تجاری برای فعالیت‌های تجاری دو سازوکار انگیزشی را در نظر گرفته است:

۱- درآمد اتفاقی: مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، هر مبلغی که به حساب‌های غیر تجاری اشخاص واریز می‌شود و متناظر آن، صورت حساب الکترونیکی صادر نشده باشد، به‌صورت پیش‌فرض به‌منزله درآمد اتفاقی برای صاحب حساب تلقی می‌شود. در صورتی که مجموع این مبالغ در یک سال بیش از پنج برابر معافیت موضوع ماده (۸۴) قانون مالیات‌های مستقیم [۳] باشد، مشمول مالیات بر درآمد اتفاقی می‌شود. این سازوکار عملاً انگیزه استفاده از حساب‌های غیر تجاری را برای انجام فعالیت‌های تجاری کاهش می‌دهد؛ زیرا هر تراکنش فاقد صورت حساب الکترونیکی متناظر، برای صاحب حساب، آثار مالیاتی بالقوه ایجاد می‌کند.

۲- نصاب‌های قانونی: براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱] در صورتی که مجموع مبالغ واریزی و تعداد تراکنش‌های واریزی حساب‌های غیر تجاری در بازه‌های زمانی مشخص، که فاقد صورت حساب الکترونیکی متناظر باشند، از حدنصاب‌هایی که توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی تعیین می‌شود، فراتر رود، وجوه واریزی مذکور، درآمد شغلی به‌عنوان درآمد موضوع ماده (۹۳) قانون مالیات‌های مستقیم [۳] برای صاحب حساب تلقی می‌شود. همچنین، شخص مذکور مشمول جریمه مقرر در ماده (۲۲) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] خواهد شد.^۱

۲-۲. اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن

در حال حاضر، با وجود شناسه‌ها و شماره‌های پیگیری موجود در سامانه‌های بانکی کشور، استاندارد واحد و فراگیری برای شناسایی منحصر به فرد تمام تراکنش‌های واریزی و برداشتی در سطح اشخاص مشمول وجود ندارد و همین امر امکان تطبیق دقیق میان جریان وجوه بانکی و اسناد مالیاتی، به‌ویژه صورت حساب‌های الکترونیکی را با دشواری مواجه کرده است. فقدان نظامی منسجم برای شناسایی منحصر به فرد هر تراکنش، فرصت‌هایی برای سوءاستفاده، پنهان‌سازی درآمد و ایجاد تراکنش‌های غیرشفاف فراهم می‌کند که در نهایت به فرار مالیاتی و گسترش اقتصاد زیرزمینی منجر می‌شود. تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها، نه‌فقط ابزاری کارآمد برای ارتقای کارایی و عدالت نظام مالیاتی و مقابله با فرار مالیاتی است، بلکه برای بانک مرکزی نیز از منظر نظارت بر سلامت و کارآمدی اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] نظیر شبکه بانکی اهمیت حیاتی دارد.

شناسه یکتا برای تراکنش‌ها همان نقشی را ایفا می‌کند که «کد ملی» برای اشخاص دارد؛ یعنی برای هر تراکنش هویت منحصر به فرد ایجاد می‌کند و از تکرار، گم شدن یا دست‌کاری غیرمجاز داده‌ها جلوگیری می‌کند و امکان شناسایی دقیق، ردیابی سریع و پیشگیری از سوءاستفاده‌های احتمالی را فراهم می‌سازد.

تفاوت در تعاریف و ساختار اقلام اطلاعاتی، ناهمگونی سامانه‌های بانکداری متمرکز بانک‌ها و تفاوت در شیوه‌های ثبت، نگهداری و گزارش‌دهی اطلاعات، تجمیع و تحلیل داده‌های تراکنشی را دشوار، زمان‌بر و پرهزینه ساخته است. اگرچه تلاش شده است تا از طریق سامانه‌ها و زیرساخت‌های ملی پرداخت و تسویه تحت راهبری بانک مرکزی تراکنش‌ها مورد پایش و رصد قرار گیرند، فقدان استاندارد واحد و فراگیری برای شناسایی تراکنش‌ها موجب شده است اشراف اطلاعاتی حاصل از این سامانه‌ها به‌ویژه در حوزه تراکنش‌های درون بانکی، جامعیت و انسجام اطلاعاتی لازم را نداشته باشند. در چنین شرایطی، حتی وجود شماره‌های پیگیری، شماره اسناد و شناسه‌های داخلی در سامانه‌های

۱. بند «ت» ماده (۱۰) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان الحاقی به‌موجب ماده (۶) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

مختلف، لزوماً امکان شناسایی و رهگیری یکپارچه تراکنش را در سطح شبکه بانکی فراهم نمی‌کند.

استقرار استاندارد تخصیص شناسه یکتا، ضمن ایجاد زبان مشترک میان بانک‌ها و سامانه‌های پرداخت، موجب ارتقای کیفیت اطلاعات تراکنش‌ها، تقویت نظارت بانک مرکزی بر جریان گردش وجوه و فراهم کردن امکان بهره‌برداری مؤثر از داده‌ها در سیاستگذاری پولی، نظارت بانکی و مقابله با جرائم مالی خواهد بود.

برطرف کردن این خلأ، علاوه بر ارتقای شفافیت و سلامت شبکه بانکی، امکان بهره‌برداری سایر نهادهای حاکمیتی از اطلاعات تراکنش‌ها را در راستای کاهش فرار مالیاتی، مبارزه با پول‌شویی و تخصیص عادلانه یارانه‌ها فراهم می‌سازد و از تشدید معضلات اقتصادی مانند اختلال در نظام اقتصادی و افزایش شکاف طبقاتی جلوگیری خواهد کرد. همچنین فقدان شناسه یکتا برای تراکنش‌ها تشخیص «درآمد اتفاقی» و پیرو آن وصول مالیات بر درآمد اتفاقی را با دشواری روبه‌رو می‌کند و می‌تواند مانع اجرای دقیق و مؤثر قانون شود؛ زیرا با شناسه یکتای تراکنش، امکان تناظر میان صورت حساب‌های الکترونیکی و تراکنش‌های مربوطه فراهم می‌شود.

به‌منظور ایجاد تناظر میان تراکنش‌ها و صورت حساب‌های الکترونیکی مطابق بند «ج» ماده (۱۰) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان تمام اشخاص غیرتجاری مکلف‌اند:

۱- در صورتی که صورت حساب الکترونیکی قبل از انجام تراکنش صادر شود، شماره منحصر به فرد مالیاتی آن را در زمان واریز وجه به‌عنوان «بابت تراکنش» درج کنند.

۲- در صورتی که صورت حساب الکترونیکی پس از انجام تراکنش صادر شود، شناسه یکتای تراکنش یا تراکنش‌های متناظر را در صورت حساب الکترونیکی مذکور درج کنند.

در نتیجه چنانچه مبالغ واریزی به حساب یک شخص با هیچ صورت حساب الکترونیکی متناظر نشده باشد، آن مبالغ مشمول مالیات بر درآمد اتفاقی محسوب می‌شود.

اجرای این حکم مستلزم آن است که هر تراکنش بانکی، صرف‌نظر از درون بانکی یا بین بانکی بودن آن، دارای شناسه‌ای یکتا و قابل درج در صورت حساب الکترونیکی باشد. در غیر این صورت، امکان ایجاد تناظر میان صورت حساب‌های الکترونیکی و وجوه پرداخت شده متناظر با آن، فراهم نخواهد شد. بنابراین، استاندارد تخصیص شناسه یکتا الزامی فنی در شبکه بانکی است که علاوه بر افزایش قدرت نظارت بانک مرکزی بر اشخاص تحت نظارت می‌تواند شفافیت اقتصادی را افزایش دهد و تشخیص ماهیت معاملات را تسهیل کند.

مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، بانک مرکزی موظف است استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها را طراحی و به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] از جمله شبکه بانکی ابلاغ کند. شناسه یکتا باید به‌گونه‌ای طراحی شود که بتواند هر تراکنش «واریزی به» و «برداشتی از» حساب را به صورت منحصر به فرد شناسایی و رهگیری کند. هدف از این اقدام، ایجاد شفافیت در جریان وجوه، تسهیل در تطبیق تراکنش‌ها با صورت حساب‌های الکترونیکی و کاهش زمینه‌های فرار مالیاتی است. اجرای مؤثر این تکلیف، افزون بر تعیین استاندارد شناسه یکتا، مستلزم فراهم بودن امکان اعمال الزامات فنی و فرایندی در سامانه‌های داخلی اشخاص تحت نظارت است. در همین راستا، بند «الف» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران [۴] به بانک مرکزی این اختیار را داده است تا اشخاص تحت نظارت خود را ملزم کند تا در خصوص اعمال قواعد نرم‌افزاری و رعایت فرایندهای اجرایی اقدام کنند و از این طریق، بر تمام عملیات آنها، به‌ویژه نقل و انتقال وجوه، نظارت کند. همچنین در ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲]، اصلاحی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، به‌صراحت مقرر شده است که بانک مرکزی موظف است بر اجرای تکلیف تخصیص شناسه یکتا نظارت داشته باشد تا از صحت انجام فرایند تولید شناسه یکتا برای تراکنش‌ها و اختصاص آن به تراکنش‌ها اطمینان حاصل کند. براین اساس، بند «الف» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران [۴] پشتوانه اجرایی و فناورانه لازم را برای اعمال استاندارد واحد شناسه یکتا در سامانه‌های داخلی شبکه بانکی و نظارت بر اجرای صحیح آن فراهم می‌سازد.

۲-۳. جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها (شناسنامه تراکنش)

یکی از مشکلات اساسی در نظام بانکی و مالیاتی کشور، نبود چارچوبی یکپارچه و جامع برای ثبت و ذخیره‌سازی اطلاعات تراکنش‌هاست. در بسیاری از موارد، اطلاعات تراکنش‌ها در بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به صورت پراکنده و با استانداردهای متفاوت ثبت و نگهداری می‌شود. این تفاوت در شیوه‌های ثبت، طبقه‌بندی و گزارش‌دهی داده‌ها موجب شده است که تجمیع، پردازش و تحلیل نظام‌مند اطلاعات تراکنش‌ها در سطح ملی با دشواری مواجه شود. فقدان ساختار استاندارد برای شناسنامه‌دار کردن هر تراکنش و ثبت مجموعه‌ای از اقلام اطلاعاتی یکسان برای آن، باعث شده است داده‌های تراکنش‌ها از انسجام و قابلیت بهره‌برداری تحلیلی کافی برخوردار نباشند. در نتیجه، این وضعیت می‌تواند پیامدهایی در نظام داده‌ای کشور ایجاد کند که از جمله مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

- تضعیف ابزارهای نظارت هوشمند بانک مرکزی بر شبکه بانکی؛
- محدودیت در تطبیق تراکنش‌ها با صورت حساب‌های الکترونیکی با اهداف مالیات‌ستانی؛
- ناممکن بودن تحلیل به موقع، دقیق و قابل اتکای جریان‌های مالی در خصوص فرار مالیاتی و پول‌شویی؛
- نبود دسترسی مستقیم به تراکنش‌های درون بانکی برای بانک مرکزی.

در این میان، مسئله تراکنش‌های درون بانکی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تراکنش‌های بین بانکی عموماً از مسیر سامانه‌های ملی پرداخت و تسویه عبور می‌کنند و به همین دلیل بخشی از اطلاعات آنها در زیرساخت‌های تحت راهبری بانک مرکزی ثبت می‌شود؛ اما تراکنش‌های درون بانکی در سامانه‌های داخلی هر بانک پردازش و نگهداری می‌شوند و الزاماً از مسیر سامانه‌های بین بانکی عبور نمی‌کنند. از این رو، دسترسی بانک مرکزی به اطلاعات این دسته از تراکنش‌ها، در مقایسه با تراکنش‌های بین بانکی، ممکن است فاقد جامعیت، تمرکز، استاندارد واحد و تواتر زمانی مناسب باشد.

این وضعیت ممکن است موجب گسست در زنجیره رهگیری وجوه شود؛ به‌ویژه در مواردی که مجموعه‌ای از انتقالات میان حساب‌های یک بانک انجام می‌گیرد، فقط در مرحله بعد، وجوه وارد شبکه بین بانکی یا از آن خارج می‌شود. در نبود دریافت متمرکز و استاندارد اطلاعات ریز تراکنش‌های درون بانکی، بازسازی کامل مسیر گردش وجوه، شناسایی ارتباط میان تراکنش‌های متوالی و کشف الگوهای غیرعادی یا مشکوک با دشواری مواجه خواهد شد. براین اساس، شناسنامه تراکنش زیرساختی برای تکمیل زنجیره نظارت بانک مرکزی بر مجموع تراکنش‌های درون بانکی و بین بانکی به شمار می‌رود.

برای مثال صندوق‌های قرض الحسنه، علی‌رغم نقش مثبت در گره‌گشایی از مشکلات معیشتی، به دلیل سنتی بودن بخشی از فرایندهای عملیاتی و عدم اتصال کامل به سامانه‌های نظارتی متمرکز، همواره با چالش‌هایی نظیر «عدم شفافیت در مبدأ و مقصد وجوه»، «استفاده از حساب‌های آنها به عنوان معبر فعالیت‌های تجاری غیررسمی» و «دشواری در تفکیک فعالیت‌های تجاری و شخصی» روبه‌رو بوده‌اند؛ این خلأ نظارتی باعث شده است تا برخی سوداگران با سوءاستفاده از معافیت‌ها و فضای حمایتی حاکم بر فعالیت این صندوق‌ها، از ظرفیت آنها به منظور پول‌شویی یا فرار مالیاتی گسترده استفاده کنند. تجهیز این صندوق‌ها به زیرساخت «شناسنامه تراکنش» با ثبت دقیق اطلاعات هویتی، مبالغ و درج «شناسه منحصر به فرد صورت حساب الکترونیکی» در بخش بابت تراکنش، می‌تواند به ارتقای شفافیت در این فعالیت‌ها کمک کند؛ چراکه این سازوکار با تفکیک هوشمند ماهیت تراکنش‌های مرتبط با اعطای تسهیلات و بازپرداخت اقساط از تراکنش‌های تجاری، امکان استفاده از حساب‌های صندوق برای فرار مالیاتی را به حداقل می‌رساند و با ایجاد شفافیت کامل در جریان نقدینگی، نظارت دقیق حاکمیت را بدون اختلال در خدمات عام‌المنفعه این نهادها میسر می‌سازد.

«شناسنامه تراکنش» یا «اطلاعات ریز تراکنش» به مجموعه‌ای از داده‌های استاندارد و یکنواخت اطلاق می‌شود که به هر تراکنش اختصاص می‌یابد و شامل اطلاعاتی نظیر شناسه یکتای تراکنش، تاریخ و زمان انجام آن، مبلغ، هویت طرفین تراکنش، بانک‌های طرفین تراکنش و بابت تراکنش است. ایجاد «شناسنامه تراکنش» یا اطلاعات ریز تراکنش به عنوان مجموعه‌ای از داده‌های استاندارد برای هر تراکنش، امکان تجمیع

اطلاعات در پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده‌های بانک مرکزی را فراهم می‌سازد. همچنین، ظرفیت استفاده از داده‌های استاندارد برای سایر نهادها نظیر سازمان امور مالیاتی را نیز به‌طور چشمگیری افزایش می‌دهد.

برای رفع خلأهای مذکور، قانونگذار تکالیف مرتبط با اطلاعات تراکنش‌ها را با دو هدف مکمل مقرر کرده است: نخست، تکمیل پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده بانک مرکزی، و دوم، تکمیل پایگاه اطلاعاتی موضوع ماده (۱۶۹) مکرر) قانون مالیات‌های مستقیم [۳].

قانونگذار در جزء «۳» بند «الف» ماده (۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران [۴]، تشکیل پایگاه‌های جامع جمع آوری و تحلیل داده را از وظایف بانک مرکزی دانسته و بند «الف» ماده (۱۹) همان قانون نیز امکان الزام اشخاص تحت نظارت به اعمال قواعد نرم‌افزاری و فرایندی مورد نظر بانک مرکزی را در سامانه‌های داخلی خود فراهم کرده است. در تکمیل این سازوکار، ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲]، اصلاحی به موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، تخصیص شناسه یکتا و ارسال اطلاعات ریز تراکنش‌ها را برای تکمیل پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده بانک مرکزی مقرر کرده است. پیوند این احکام، زمینه استانداردسازی ثبت اطلاعات در مبدأ، کاهش مغایرت و تکرار داده‌ها و تکمیل زنجیره رهگیری تراکنش‌های درون بانکی و بین بانکی را فراهم می‌سازد.

کامل بودن داده‌های موجود در پایگاه اطلاعاتی فوق، نقش مستقیمی در صحت تناظر میان صورت حساب‌های الکترونیکی و مابه‌ازای معاملات دارد. حتی در صورت تخصیص شناسه یکتا، چنانچه اطلاعات یک تراکنش، به‌ویژه تراکنش درون بانکی، به‌صورت کامل و استاندارد در پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده ثبت نشود، سازمان امور مالیاتی کشور امکان شناسایی ارتباط آن با صورت حساب الکترونیکی مربوط را نخواهد داشت. در چنین وضعیتی، ممکن است مابه‌ازای واقعی معامله در محاسبات سامانه‌ای قابل احراز نباشد و مابه‌التفاوت مبلغ صورت حساب الکترونیکی با وجه پرداختی، ارزش دارایی معاوضه شده یا بدهی تهاتر شده قابل شناسایی، برای طرف منتفع مشمول مقررات مالیات بر درآمد اتفاقی قرار گیرد. بنابراین، ارسال جامع ریز تراکنش‌ها مکمل ضروری تخصیص شناسه یکتا و شرط کارآمدی سازوکار تناظر و اجرای مؤثر قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱] خواهد بود.

برای نمونه، چنانچه صورت حساب الکترونیکی انتقال ملکی به مبلغ ۱۲۰ میلیارد ریال صادر شود، اما اطلاعات تراکنش درون بانکی مربوط به پرداخت ثمن معامله در پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده ثبت نشده باشد و پیرو آن با صورت حساب الکترونیکی متناظر نشود، تمام یا بخشی از مابه‌ازای پرداخت شده در داده‌های در دسترس سازمان امور مالیاتی کشور قابل احراز نخواهد بود. در این حالت، ممکن است مابه‌التفاوت مبلغ صورت حساب الکترونیکی با مابه‌ازای قابل شناسایی، پس از اعمال معافیت‌ها، نصاب‌ها و سایر احکام مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم [۳]، برای انتقال گیرنده به‌عنوان درآمد اتفاقی محسوب و مشمول مالیات شود؛ در حالی که وی در واقع وجه معامله را پرداخت کرده است. چنین وضعیتی ممکن است به محاسبه یا تشخیص نادرست مالیات، افزایش اعتراضات مالیاتی و تحمیل هزینه اثبات پرداخت بر اشخاص تجاری و غیر تجاری منجر شود.

براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، تمام اشخاصی که نسبت به انجام عملیات بانکی موضوع بند «ج» ماده (۱) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران [۴] اقدام می‌کنند، اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در کشور، صندوق‌های قرض الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و ارائه‌کنندگان خدمات کیف پول موظف‌اند اطلاعات ریز تراکنش‌های هر حساب، اعم از تجاری و غیر تجاری، در هر ماه را حداکثر ظرف ۱۰ روز پس از پایان هر ماه با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی مصوب ۱۴۰۱/۶/۳۰ به پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده ارسال کنند.

در همین راستا، بانک مرکزی موظف است امکان دریافت این اطلاعات را در پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده موضوع جزء «۳» بند «الف» ماده (۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران فراهم آورد. اقلام اطلاعاتی ریز تراکنش‌ها توسط بانک مرکزی در قالب «شناسنامه تراکنش» به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] نظیر شبکه بانکی ابلاغ می‌شود. براین اساس، تأخیر یا نقص در تخصیص شناسه یکتا و دریافت جامع اطلاعات ریز تراکنش‌ها، علاوه بر تضعیف اشراف اطلاعاتی بانک مرکزی،

می‌تواند موجب اختلال در تناظر داده‌های تراکنش‌ها و صورت حساب‌های الکترونیکی، افزایش احتمال تشخیص‌های نادرست و دشوار شدن شناسایی درآمدهای کتمان شده شود. از این رو، استقرار کامل این زیرساخت، شرط لازم برای اجرای مؤثر احکام مالیاتی جدید و صیانت از حقوق عمومی است.

۴-۲. سامان‌دهی اسناد تجاری

صدور و انتقال اسناد تجاری به‌ویژه چک و سفته، همواره نقش مهمی در مبادلات اقتصادی کشور داشته‌اند. با وجود سامانه‌های موجود، به‌ویژه سامانه صیاد برای چک، اتصال یکپارچه اطلاعات صدور و انتقال انواع اسناد تجاری برای ایجاد پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی نیازمند تکمیل است. از جمله چالش‌های موجود در این حوزه به‌منظور ایجاد پایگاه مذکور می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- صدور و گردش اسناد تجاری خارج از حیطه نظارت شبکه بانکی و دشواری ردیابی آنها؛
- امکان استفاده از انتقال اسناد تجاری به‌عنوان ابزاری برای پوشش تخلفات؛
- محدودیت در دسترسی به داده‌های معتبر در خصوص گردش اسناد تجاری، به‌دلیل نبود شفافیت در اطلاعات انتقالات مکرر اسناد تجاری. گفتنی است، صرف صدور اسناد تجاری به‌تنهایی نشان‌دهنده وقوع تراکنش نیست، اما وصول و انتقال این اسناد در معاملات عملاً به‌عنوان تراکنش جدید تلقی می‌شود. در نتیجه، فقدان ثبت دقیق اطلاعات این اسناد می‌تواند موجب گسترش اقتصاد غیرشفاف، فرار مالیاتی، پول شویی و سایر تخلفات اقتصادی شود. بنابراین، سامان‌دهی اسناد تجاری و ایجاد نظام ثبت و گزارش‌دهی منسجم برای صدور و انتقال اسناد تجاری، اقدامی ضروری برای ارتقای شفافیت و کاهش زمینه‌های سوءاستفاده در اقتصاد کشور است.
- در چارچوب قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، بانک مرکزی موظف است نسبت به سامان‌دهی اطلاعات مربوط به اسناد تجاری نظیر چک، سفته و سایر مصادیق آنها اقدام کند. سامان‌دهی اسناد تجاری شامل دو مفهوم ثبت صدور اسناد تجاری و ثبت انتقال اسناد تجاری به‌صورت سامانه‌ای است. براساس احکام این قانون:

- صرف صدور اسناد تجاری تراکنش محسوب نمی‌شود؛
 - انتقال وجوه به‌موجب سند تجاری، تراکنش تلقی می‌شود؛
 - ثبت انتقال اسناد و استفاده مجدد آنها در معاملات دیگر، در حکم تراکنش تلقی می‌شود.
- اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان [۲] نظیر شبکه بانکی مکلف‌اند اطلاعات مربوط به صدور و انتقال اسناد تجاری را حداکثر ظرف مهلت مقرر به پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی ارسال کنند. همچنین بانک مرکزی موظف است بر فرایند تولید و ارسال این اطلاعات نظارت کند.
- برای تبیین بهتر انتقال اسناد تجاری در حکم تراکنش یک مثال ارائه می‌شود. فرض کنید فرد «الف» یک سند تجاری در وجه فرد «ب» صادر می‌کند. سپس فرد «ب» سند تجاری فوق را برای تسویه بدهی خود به فرد «ج» منتقل می‌کند و فرد «ج» آن را در زمان مقرر وصول می‌کند. در این فرایند مراحل زیر انجام می‌شود:

۱. فرد «الف» سند تجاری را در وجه فرد «ب» صادر، و اطلاعات مربوط به صدور آن را در سامانه مربوطه ثبت می‌کند؛
۲. فرد «ب» سند تجاری را به فرد «ج» منتقل، و اطلاعات این انتقال را در سامانه مربوطه ثبت می‌کند؛
۳. مطابق با قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، انتقال سند تجاری از فرد «ب» به «ج» و ثبت سامانه‌ای آن در حکم تراکنش میان فرد «الف» و «ب» تلقی می‌شود. در این مرحله، تخصیص شناسه یکتای تراکنش توسط شبکه بانکی برای این انتقال، الزامی است؛
۴. فرد «ج» به‌منظور تسویه سند تجاری، پس از مراجعه به شبکه بانکی آن را وصول می‌کند؛ در این صورت، این موضوع تراکنش میان فرد «ب» و «ج» محسوب می‌شود و باید برای آن شناسه یکتا تخصیص یابد و شناسنامه مربوط به این تراکنش صادر شود. در این مرحله، اگر چه وجه از حساب فرد «الف» خارج و به حساب فرد «ج» واریز می‌شود، به‌عنوان تراکنش میان شخص «الف» و «ج» در نظر گرفته نمی‌شود.

۵-۲. سامان دهی حساب های واسطه انجام تراکنش

حساب های واسطه انجام تراکنش نظیر حساب های امانی^۱ و حساب های تجاری متعلق به کارگزاران بازار سرمایه، ابزارهایی اند که با هدف تسهیل مبادلات، تضمین تعهدات طرفین و ایجاد امنیت در جریان پرداخت ها به کار گرفته می شوند. این حساب ها کارکرد مثبتی دارند و می توانند ریسک معامله را کاهش دهند. باین حال، نبود چارچوب مشخص برای ایجاد، ثبت و نظارت بر این نوع حساب ها، می تواند زمینه ساز مشکلات متعددی نظیر موارد زیر شود:

- ابهام در ذی نفعان واقعی و جوهی که از طریق حساب های واسطه انجام تراکنش جابه جایی می شود؛
- امکان سوءاستفاده از حساب های واسطه انجام تراکنش برای پنهان سازی وجوه و دور زدن مقررات؛
- فقدان شفافیت کافی برای سازمان امور مالیاتی کشور و بانک مرکزی در رهگیری تراکنش ها؛
- افزایش ریسک پول شویی و کاهش قابلیت اتکا به اطلاعات نظام پرداخت.

بنابراین، سامان دهی حساب های واسطه انجام تراکنش و تعریف قواعد مشخص برای ایجاد، ثبت و گزارش دهی تراکنش های آنها، اقدامی ضروری برای ارتقای شفافیت اقتصادی، جلوگیری از تخلفات و تضمین کارکرد مثبت این ابزارها در اقتصاد کشور است. بانک مرکزی مکلف است با همکاری سازمان امور مالیاتی کشور، قواعد ثبت تمام مصادیق حساب های واسطه انجام تراکنش، که به عنوان واسطه انجام تراکنش میان طرفین معامله مورد استفاده قرار می گیرند، نظیر حساب های امانی و حساب های تجاری متعلق به کارگزاران موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران را اعلام کند. استفاده از ظرفیت انتقال وجوه از طریق حساب های واسطه انجام تراکنش به عنوان یکی از روش های امن و قابل ردیابی شناخته می شود و در صورت طراحی و نظارت مناسب، می تواند شفافیت جریان وجوه و امکان شناسایی طرفین اصلی تراکنش را تقویت کند. گفتنی است که اجرای این حکم مستلزم پیش بینی سازوکار مناسب برای ثبت و شناسایی طرفین اصلی تراکنش توسط بانک مرکزی است.

۶-۲. تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده با سایر نهادها

یکی از چالش های دیرینه نظام پرداخت کشور، جزیره ای بودن داده ها در حوزه تراکنش ها و اسناد تجاری است. در حال حاضر، اطلاعات مربوط به تراکنش های بانکی و فرایند صدور و انتقال اسناد تجاری نظیر چک و سفته به صورت پراکنده ثبت می شود و ارتباط ساختاریافته ای با بانک مرکزی ندارند. این پراکندگی ممکن است به بروز مشکلاتی از جمله موارد زیر منجر شود:

- فقدان اشراف اطلاعاتی بانک مرکزی بر جریان های وجوه؛
- کاهش توان بانک مرکزی در نظارت مؤثر بر شبکه بانکی و سایر اشخاص تحت نظارت؛
- دشواری در تطبیق تراکنش ها با اطلاعات اظهار شده مالیاتی؛
- محدودیت نهادهای حاکمیتی در استفاده از این داده ها برای اهداف نظارتی و حمایتی.

برای رفع این چالش، لازم است تمام اطلاعات نظام پرداخت و اسناد تجاری ابتدا در پایگاه جامع جمع آوری و تحلیل داده بانک مرکزی متمرکز شوند. بانک مرکزی با تجمیع اطلاعات تمام تراکنش ها نظیر تراکنش های درون بانکی و بین بانکی، تراکنش های مربوط به صندوق های قرض الحسنه، تعاونی های اعتبار و ارائه دهندگان خدمات کیف پول و انتقال اسناد تجاری، آنها را پردازش می کند و به صورت گزارش های قانونی و تحلیلی در اختیار مراجع ذی ربط قرار می دهد.

در این راستا، ایجاد شناسنامه تراکنش که پیش تر توضیح داده شد، بستر اصلی را برای تولید داده ها و تهیه گزارش های فوق فراهم می آورد و می تواند مبنای تصمیم گیری نهادهای مختلف قرار گیرد. به عنوان نمونه:

1. Escrow Accounts

- بانک مرکزی در خصوص نظارت بر شبکه بانکی و مؤسسات تحت نظارت؛
 - سازمان امور مالیاتی کشور برای اهداف مالیات‌ستانی، تهیه اظهارنامه پیش فرض و مبارزه با فرار مالیاتی؛
 - مرکز اطلاعات مالی برای مبارزه با پول شویی؛
 - وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای استحقاق سنجی دقیق و عادلانه اشخاص غیر تجاری و اجرای سیاست‌های حمایتی و رفاهی.
- براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، بانک مرکزی موظف است حداکثر تا پایان ماه بعد مجموع «ورودی به» و «خروجی از» تمام حساب‌های متعلق به اشخاص تجاری و غیر تجاری را به ترتیب براساس «شماره اقتصادی» و «شماره ملی» یا «شماره اختصاصی (فراگیر) اتباع خارجی» به صورت سامانه‌ای برای سازمان امور مالیاتی کشور ارسال کند. همچنین، در صورت درخواست سازمان امور مالیاتی کشور، بانک مرکزی موظف است شناسنامه‌های تراکنش هر حساب اعم از تجاری و غیر تجاری را حداکثر ظرف ۱۰ روز پس از درخواست سازمان امور مالیاتی کشور به صورت سامانه‌ای ارسال کند. هدف از این تکلیف، تکمیل پایگاه اطلاعاتی موضوع ماده (۱۶۹) مکرر) قانون مالیات‌های مستقیم و تقویت زیرساخت حکمرانی داده‌مبنا در حوزه‌های حمایتی و رفاهی خواهد بود.
- در همین چارچوب، تبادل منظم و سامانه‌ای اطلاعات با سایر دستگاه‌های ذی ربط به‌ویژه سازمان امور مالیاتی کشور یکی از مهم‌ترین تکالیف بانک مرکزی در اجرای قانون است. بانک مرکزی به منظور پالایش داده‌های تراکنش‌ها و افزایش دقت در محاسبه مجموع وجوه ورودی و خروجی حساب‌های تجاری و غیر تجاری، موظف است تمهیداتی را در دستورالعمل ثبت اطلاعات ریز تراکنش یا همان شناسنامه تراکنش پیش‌بینی کند تا امکان شناسایی و مستثناسازی برخی از انواع تراکنش‌ها از طریق یک قلم اطلاعاتی خاص در شناسنامه هر تراکنش فراهم شود. این موارد شامل تراکنش‌هایی است که نباید در محاسبه مجموع وجوه ورودی و خروجی حساب‌ها منظور شوند یا نیازمند شناسایی خاص هستند؛ نظیر انتقال وجوه میان حساب‌های متعلق به یک شخص، تراکنش‌های ناشی از وصول اسناد تجاری منتقل شده به صورت سامانه‌ای و نیز تراکنش‌هایی که از طریق حساب‌های واسطه انجام تراکنش موضوع ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان نظیر حساب‌های امانی انجام می‌شود که در این موارد، تراکنش برای طرفین اصلی معامله نیز باید شناسایی و ثبت شود.
- بنابراین، طراحی و استقرار این نظام تبادل داده سامانه‌ای مبتنی بر «پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده» بانک مرکزی، اقدامی ضروری برای ارتقای شفافیت اقتصادی، تقویت نظام مالیاتی و ایجاد زیرساخت‌های حکمرانی داده‌مبنا در کشور محسوب می‌شود.

۷-۲. سامان‌دهی ابزارهای پرداخت

ابزارهای پرداخت مانند دستگاه‌های کارتخوان بانکی (POS)، درگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای مشابه، نقش محوری در تسهیل مبادلات اشخاص تجاری (مؤدیان) دارند. با این حال، در صورت نبود ساز و کار مشخص برای نظارت بر اتصال این ابزارها به حساب‌های تجاری، امکان بروز چالش‌های مهمی در حوزه شفافیت اقتصادی فراهم می‌شود. از جمله مهم‌ترین پیامدهای این وضعیت می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- جلوگیری از شناسایی درآمد واقعی فعالان اقتصادی و فراهم شدن امکان افزایش زمینه‌های فرار مالیاتی؛
 - جلوگیری از تمایز میان فعالیت‌های تجاری و غیر تجاری و در نتیجه ایجاد ابهام در ماهیت تراکنش‌ها؛
 - افزایش ریسک پول شویی به علت فقدان اطلاعات دقیق درباره منشأ و مقصد جریان وجوه.
- بنابراین، سامان‌دهی ابزارهای پرداخت و اختصاص شناسه یکتای قابل رهگیری به هر ابزار، اقدامی ضروری برای ارتقای شفافیت در نظام پرداخت کشور خواهد بود. این اقدام امکان اتصال نظام‌مند ابزارهای پرداخت به حساب‌های تجاری و جلوگیری از استفاده از حساب‌های غیر تجاری در فعالیت‌های اقتصادی را فراهم می‌کند.
- مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، بانک مرکزی موظف است در راستای ارتقای شفافیت در شبکه پرداخت، برای تمام ابزارهای

پرداخت از جمله دستگاه‌های کارخوان بانکی، درگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای مشابه، شناسه یکتای قابل رهگیری اختصاص دهد. هدف از این اقدام، فراهم کردن امکان نظارت سیستمی بر ابزارهای پرداخت و اطمینان از اتصال آنها به حساب‌های تجاری معرفی شده توسط مؤدیان دارای مجوز فعالیت اقتصادی است.

براین اساس، در صورتی که برای یک ابزار پرداخت شناسه یکتا دریافت نشده باشد یا این ابزار به حساب تجاری متعلق به مؤدی دارای مجوز فعالیت متصل نباشد، ادامه اتصال چنین ابزاری به شبکه پرداخت مجاز نیست و باید مطابق ترتیبات اجرایی اعلام شده توسط بانک مرکزی غیرفعال شود. با اجرای این سازوکار و اتصال ابزارهای پرداخت به حساب‌های تجاری، امکان استفاده از حساب‌های غیر تجاری برای انجام تراکنش‌های تجاری عملاً به‌طور قابل توجهی محدود می‌شود و شفافیت جریان‌های مالی در اقتصاد افزایش می‌یابد.

۸-۲. تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور

براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، عایدی سرمایه حاصل از انتقال دارایی‌های موضوع ماده (۴۶) قانون مالیات‌های مستقیم [۳] در برخی موارد از پرداخت مالیات معاف است. یکی از این موارد، انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود ارز به کشور است که با تأیید بانک مرکزی و با رعایت مقررات مربوط انجام می‌پذیرد.

علت معافیت مالیات بر «انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور»، سیاست کلان حاکمیت برای تشویق ورود نقدینگی ارزی به چرخه رسمی اقتصاد و تقویت ذخایر ارزی کشور است. قانونگذار با اعمال این معافیت، میان فعالیت‌های اقتصادی مولد و سوداگری مخرب تمایز ایجاد کرده است. واردکنندگان ارز که از مجاری قانونی نظیر رفع تعهدات صادراتی یا ورود ارز از طریق اظهارنامه رسمی اقدام می‌کنند، در واقع با تقویت عرضه در بازار داخلی به ثبات اقتصاد کلان و کاهش فشارهای ارزی کمک می‌کنند. بنابراین منصفانه نیست که افزایش ارزش دارایی ایشان ناشی از تورم یا نوسانات نرخ ارز، به‌عنوان سود غیرمولد تلقی و مشمول مالیات شود. این معافیت همچنین نقش هدایتی مهمی در رفتار فعالان اقتصادی دارد؛ اشخاصی که نسبت به انتقال ارز از طریق مسیرهای رسمی تحت نظارت بانک مرکزی اقدام کنند، ضمن برخورداری از معافیت مالیاتی، از مخاطرات ناشی از فعالیت در بازارهای غیررسمی و قاچاق مصون خواهند بود. همچنین این سازوکار از دریافت مالیات مضاعف بر دارایی‌هایی که پیش‌تر فرایندهای قانونی خود را طی کرده‌اند، جلوگیری می‌کند.

۹-۲. اعلام قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو

مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، در مواردی از انتقال دارایی‌های موضوع بندهای «۳» و «۴» ماده (۴۶) قانون مالیات‌های مستقیم [۳] شامل انواع طلا، نقره، پلاتین، مسکوکات آنها، جواهرآلات و انواع ارز تعیین ارزش روز دارایی به‌عنوان «قیمت خرید» الزامی است؛ مثلاً زمانی که صورت حساب الکترونیکی تملک یا خرید دارایی‌های مذکور موجود نباشد. به این منظور، بانک مرکزی موظف است قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو در تاریخ مورد نظر سازمان امور مالیاتی کشور برای محاسبه ارزش روز دارایی‌های مذکور، به‌صورت سامانه‌ای به آن سازمان اعلام کند.^۱

۱۰-۲. اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی

یکی دیگر از تکالیف بانک مرکزی مسدودی وجوه حساب‌های اشخاص بدهکار مالیاتی به میزان بدهی مالیاتی از طریق اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان نظیر شبکه بانکی است.

مطابق قانون، چنانچه مجموع درآمدهای اتفاقی یک شخص غیر تجاری در طول سال از میزان صد برابر معافیت موضوع ماده (۸۴) قانون

۱. جزء «۳» تبصره «۱» ماده (۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم الحاقی به موجب ماده (۱۴) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی.

مالیات‌های مستقیم، که به‌عنوان معافیت طول عمر شناخته می‌شود، فراتر رود، مابه‌التفاوت آن به صورت علی‌الحساب مشمول پرداخت مالیات به نرخ مقرر در ماده (۱۳۱) قانون مالیات‌های مستقیم [۳] خواهد بود. در صورتی که اشخاص مذکور ظرف ۱۰ روز کاری از تاریخ اعلام سازمان نسبت به صدور، اصلاح یا ابطال صورت حساب الکترونیکی مربوط یا پرداخت یا ترتیب پرداخت مالیات یا ارائه ضمانت به میزان مالیات متعلق اقدام نکنند، بانک مرکزی موظف است پس از ابلاغ سازمان امور مالیاتی کشور، مشخصات بدهکار و میزان مالیات متعلق را حسب مورد برای اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان ارسال و آنان را مکلف به مسدود کردن وجوه حساب‌های وی به میزان مالیات مذکور کند. همچنین در صورت انجام اقداماتی نظیر ارائه ضمانت توسط بدهکار، بانک مرکزی موظف است در صورت تأیید سازمان امور مالیاتی کشور، نسبت به رفع انسداد وجوه مذکور اقدام کند.

به‌طور خلاصه، تکالیف بانک مرکزی براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی در شکل ۱ گردآوری شده است.

شکل ۱. تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران براساس قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

گفتنی است، مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، کاربرگ انتقال وجه موضوع بند «ب» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران [۴] مطابق معیارهای اعلامی سازمان امور مالیاتی کشور در مواردی که پرداخت وجه موجب ایجاد تعهد بر ذمه دریافت‌کننده وجه می‌شود و دریافت‌کننده وجه را به استرداد متعهد می‌کند، در حکم صدور صورت حساب الکترونیکی است.

در کنار تکالیف مذکور، یکی از وظایف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در این قانون، همکاری در تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱] است. آیین‌نامه‌های اجرایی به‌عنوان ابزار تفسیر عملی و تعیین ضوابط اجرایی، نقش حیاتی در اجرای صحیح فرایندهای قانونی ایفا می‌کنند. تهیه آیین‌نامه‌های اجرایی قانون، از آن نظر حائز اهمیت است که فرایندها و جزئیات مراحل پیاده‌سازی و اجرای قانون بدون تصویب آیین‌نامه‌های اجرایی متوقف خواهند ماند و مشارکت فعال بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در این حوزه می‌تواند فرایند پیاده‌سازی قانون را تسریع کند. در جدول ۱ فهرست آیین‌نامه‌های مذکور تشریح شده است.

جدول ۱. فهرست آیین‌نامه‌های اجرایی قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی مربوط به بانک مرکزی

ردیف	موضوع آیین‌نامه	ماده قانونی مربوطه	دستگاه مسئول	دستگاه (های) همکار	مهلت تصویب
۱	تفکیک حساب‌های تجاری و غیرتجاری	ماده (۱۰) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۶) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	سازمان امور مالیاتی کشور	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	حداکثر ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این ماده
۲	تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها، ارسال اطلاعات ریز تراکنش‌ها به بانک مرکزی و تجمیع در پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده	ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	سازمان امور مالیاتی کشور	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این ماده
۳	مصدور صورت‌حساب الکترونیکی	ماده (۱۶ مکرر) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۸) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	سازمان امور مالیاتی کشور	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سایر نهادهای ذی‌ربط	حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این ماده
۴	اعلام مسدودی حساب‌های اشخاص بدهکار مالیاتی به اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان	ماده (۱۲۶) قانون مالیات‌های مستقیم «الحاقی به‌موجب ماده (۲۵) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	سازمان امور مالیاتی کشور	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران	حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این ماده

مأخذ: یافته‌های پژوهش.

فهرست کامل مصادیق تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به همراه مستندات قانونی مربوطه در جدول ۲ ارائه شده است:

جدول ۲. مهم‌ترین تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی

ماده قانون	متن قانون	تکالیف اصلی بانک مرکزی
ماده (۱۰) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۶) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	سازمان موظف است هم‌زمان با اعلام حساب‌های تجاری به سازمان، اطلاعات آن را به صورت سامانه‌ای برای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ارسال نماید؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است حساب‌های مذکور را حسب مورد برای اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) این قانون ارسال و اشخاص مذکور نیز موظفند نسبت به ثبت تجاری بودن این حساب‌ها اقدام نمایند. همچنین: الف- کلیه حساب‌های متعلق به اشخاص غیرتجاری به صورت پیش‌فرض «حساب غیرتجاری» محسوب می‌شوند، مگر آنکه به عنوان حساب تجاری به سازمان معرفی شوند. ب- کلیه حساب‌های متعلق به اشخاص حقوقی «حساب تجاری» محسوب می‌شوند. معرفی یک حساب تجاری برای بیش از یک شماره اقتصادی مجاز نیست؛ این حکم در خصوص حساب‌های تجاری مشترک جاری نمی‌باشد. ث- حساب‌های متعلق به اشخاص غیرتجاری که به منظور انجام فعالیت‌های غیرانتفاعی استفاده می‌شوند یا براساس حکم سایر قوانین، اشخاص مذکور حسب فعالیت‌های خود مکلف به اعلام آنها به مراجع ذیربط هستند، از قبیل حساب‌های مربوط به دریافت وجوهات شرعی و حساب‌های متعلق به تنخواه‌گردان‌های اشخاص تجاری، در حکم حساب تجاری هستند و اشخاص مذکور موظفند، این حساب‌ها را به سازمان اعلام کنند. حکم بند «پ» این ماده در خصوص این حساب‌ها جاری نمی‌باشد. آیین‌نامه اجرائی این ماده، حداکثر ظرف شش‌ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده توسط سازمان با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سایر نهادهای ذیربط حسب موضوع تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	تفکیک حساب تجاری و غیرتجاری همکاری در تدوین آیین‌نامه اجرایی (۶ ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده)
ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	به‌منظور تکمیل «پایگاه اطلاعاتی سازمان» موضوع ماده (۱۶۹ مکرر) قانون مالیات‌های مستقیم و «پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده» موضوع جزء (۳) بند «الف» ماده (۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۲/۳/۳۰: الف- کلیه اشخاصی که نسبت به انجام عملیات بانکی موضوع بند «ج» ماده (۱) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اشتغال دارند، اعم از بانک‌های ایرانی و شعب و نمایندگی بانک‌های خارجی مستقر در کشور، صندوق‌های قرض‌الحسنه، تعاونی‌های اعتبار و ارائه‌کنندگان خدمات کیف پول موظفند از یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده، به کلیه تراکنش‌ها اعم از واریزی و برداشتی مطابق استاندارد اعلامی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، شناسه یکتا اختصاص دهند. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است براساس بند «الف» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بر اجرای این حکم نظارت کند.	اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن

ماده قانون	متن قانون	تکالیف اصلی بانک مرکزی
ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	اشخاص موضوع این بند موظفند اطلاعات ریز تراکنش‌های هر حساب اعم از تجاری و غیرتجاری در هر ماه را حداکثر ظرف ده روز پس از پایان هر ماه با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی مصوب ۱۳۹۰/۶/۱۴ به پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده ارسال نمایند. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است با رعایت مفاد تبصره بند «ب» این ماده، حداکثر تا پایان ماه بعد مجموع «ورودی به» و «خروجی از» کلیه حساب‌های متعلق به اشخاص تجاری و غیرتجاری را حسب مورد براساس «شماره اقتصادی اشخاص تجاری» و «شماره ملی» یا «شماره اختصاصی (فراگیر) اتباع خارجی» به‌صورت سامانه‌ای برای سازمان ارسال نماید. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌تواند اشخاص موضوع این بند را مکلف کند تمام یا بخشی از اطلاعات فوق را هم‌زمان با انجام تراکنش ارسال نمایند.	جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها (شناسنامه تراکنش‌ها)
بند «ب» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	صدور اسناد تجاری نظیر چک که می‌تواند موجب ایجاد تعهد بر ذمه صادرکننده آن شود، به عنوان انجام تراکنش تلقی نمی‌گردد و مشمول حکم موضوع بند «الف» این ماده نمی‌شود و در تناظر موضوع تبصره «۱» ماده (۱۶) مکرر این قانون لحاظ نمی‌گردد. در معاملاتی که از طریق اسناد تجاری فوق انجام می‌گیرد، انتقال وجوه به موجب اسناد تجاری فوق، به‌عنوان تراکنش تلقی و مشمول حکم موضوع بند «الف» این ماده می‌شود. تبصره- در صورتی که اسناد تجاری فوق، به‌منظور انجام معامله دیگری انتقال پیدا کند، ثبت انتقال مذکور به‌صورت سامانه‌ای در حکم انجام تراکنش برای معامله اولیه است و مشمول حکم موضوع بند «الف» این ماده شده و در حکم صدور سند تجاری جدید برای معامله بعدی است. از یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و حسب مورد سایر نهادهای ذیربط نظیر ارائه‌کنندگان خدمات بانکی موضوع بند «خ» ماده (۱) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظفند اطلاعات مربوط به اسناد مذکور را حداکثر ظرف ده روز پس از صدور یا ثبت انتقال اسناد مذکور به پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده ارسال نمایند.	سامان‌دهی اسناد تجاری
بند «پ» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به‌موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	استفاده از حساب‌های امانی موضوع تبصره «۲» ماده (۵۰) قانون مالیات‌های مستقیم و حساب‌های تجاری متعلق به کارگزاران موضوع قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴/۹/۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی، انتقال وجوه به موجب اسناد تجاری انتقال‌یافته مطابق تبصره بند «ب» این ماده و همچنین سایر مواردی که به‌عنوان واسطه انجام تراکنش میان طرفین معامله مورد استفاده قرار می‌گیرند، در حکم انجام تراکنش میان طرفین معامله مذکور است. سایر مصادیق واسطه‌های انجام تراکنش در آیین‌نامه اجرایی این ماده تعیین می‌شود.	سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش

تکالیف اصلی بانک مرکزی	متن قانون	ماده قانون
تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است حسب نیاز سازمان، اطلاعات ریز تراکنش‌های «ورودی به» و «خروجی از» هر حساب اعم از تجاری و غیرتجاری به تفکیک وجوه نقد و غیرنقد و نیز اطلاعات «بابت تراکنش» موضوع بند «ج» ماده (۱۰) این قانون را حداکثر ظرف ده روز پس از درخواست سازمان به‌صورت سامانه‌ای با رعایت قانون مدیریت داده‌ها و اطلاعات ملی برای سازمان ارسال نماید.	ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی به موجب ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»
سامان‌دهی ابزارهای پرداخت همکاری در تهیه آیین‌نامه اجرایی (یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده)	تبصره «۱»- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف است با همکاری سازمان، نسبت به سامان‌دهی دستگاه‌های کارتخوان بانکی و درگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای پرداخت مشابه اقدام نموده و به هر یک از آنها شناسه یکتا اختصاص دهد. اتصال دستگاه‌های کارتخوان بانکی و درگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای پرداخت مشابه به شبکه پرداخت بانکی کشور، صرفاً در صورت دریافت شناسه یکتای فوق و اتصال به حساب تجاری متعلق به مؤدی دارای مجوز فعالیت مجاز است. بانک مرکزی و حسب مورد کلیه بانک‌ها و ارائه‌دهندگان خدمات پرداخت موظفند مشخصات بهره‌برداران کلیه دستگاه‌های کارتخوان بانکی و پایانه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای پرداخت مشابه را به سازمان اعلام کنند. تبصره «۳»- آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده، توسط سازمان با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی ماده (۷) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»
تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور	انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود ارز به کشور به تأیید بانک مرکزی مشروط به رعایت قوانین و مقررات مربوط	بند «ح» ماده (۴۷) قانون مالیات‌های مستقیم «الحاقی به موجب ماده (۱۳) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»
اعلام قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو	ارزش روز دارایی‌های موضوع بندهای «۳» و «۴» ماده (۴۶) این قانون، براساس قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و قیمت هر یورو که توسط بانک مرکزی اعلام می‌گردد، تعیین می‌شود. قیمت هر یورو براساس نرخ موضوع بند «الف» ماده (۴۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین می‌شود.	جزء «۳» تبصره «۱» ماده (۴۸) قانون مالیات‌های مستقیم «الحاقی به موجب ماده (۱۴) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»
طراحی کاربرگ انتقال وجه موضوع بند «ب» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همکاری در تهیه آیین‌نامه اجرایی (یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده)	تبصره «۶»- ثبت کاربرگ (فرم) انتقال وجه موضوع بند «ب» ماده (۱۹) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطابق معیارهای اعلامی سازمان جهت اجرای این قانون، در حکم صدور صورت‌حساب الکترونیکی موضوع بند «ت» این ماده است. تبصره «۱۵»- آیین‌نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف یک سال از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این ماده، توسط سازمان با همکاری قوه قضائیه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار، وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت و راه و شهرسازی و سایر نهادهای ذی‌ربط حسب موضوع، تهیه می‌شود و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	ماده (۱۶ مکرر) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان «الحاقی ماده (۸) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»

ماده قانون	متن قانون	تکالیف اصلی بانک مرکزی
بند «د» ماده (۱۲۶) قانون مالیات‌های مستقیم «اصلاحی به‌موجب ماده (۲۵) قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی»	در صورتی که در طول سال، مجموع درآمدهای موضوع ماده (۱۲۴) اشخاص غیرتجاری از میزان آستانه صد برابر معافیت موضوع ماده (۸۴) این قانون بیشتر شود، مابه‌التفاوت از مجموع مقادیر مذکور این ماده به‌صورت علی‌الحساب مشمول پرداخت مالیات به نرخ مقرر در ماده (۱۳۱) این قانون می‌شود. شخص مذکور مکلف است ظرف ده روز کاری از تاریخ اعلام سازمان، نسبت به صدور، اصلاح یا ابطال صورت‌حساب الکترونیکی مربوط یا پرداخت یا ترتیب پرداخت مالیات یا ارائه ضمانت به میزان مالیات متعلق اقدام نماید؛ در غیر این صورت اشخاص موضوع بند «الف» ماده (۱۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان موظفند با اعلام بانک مرکزی به میزان مالیات مذکور، وجوه متعلق به شخص بدهکار را تا زمان انجام اقدامات فوق در حساب وی مسدود نمایند. در صورتی که با ارائه اسناد و مدارک مثبت و با تأیید هیئت حل اختلاف مالیاتی، عدم انجام تکالیف موضوع این بند در موعد زمانی تعیین‌شده خارج از اراده شخص یا به سبب معاذیر قانونی یا معاذیر شرعی باشد، حکم این بند جاری نخواهد بود.	اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی همکاری در تهیه آیین‌نامه اجرایی (یک سال پس از لازم‌الاجرا شدن این ماده)

مأخذ: همان.

۳. جمع‌بندی

قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱]، از منظر هدف‌گذاری، یکی از مهم‌ترین اصلاحات اقتصادی کشور به‌ویژه در بخش نظام بانکی محسوب می‌شود. این قانون با هدف کاهش فعالیت‌های غیرمولد، مهار سوداگری در بازار دارایی‌ها، ارتقای عدالت مالیاتی و افزایش شفافیت اقتصادی به تصویب رسیده و اجرای اثربخش آن نیازمند هماهنگی میان دستگاه‌های مختلف است. با توجه به تکالیف متعدد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، این نهاد نقش بسیار مهمی در اجرای کامل قانون ایفا می‌کند.

شناسایی، جمع‌بندی و تبیین دقیق تکالیف قانونی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی [۱] می‌تواند نقش مهمی در ارتقای شفافیت، تسهیل فرایندهای اجرایی و افزایش قابلیت پیگیری و نظارت بر عملکرد دستگاه‌های مسئول ایفا کند. این تبیین یکپارچه همچنین زمینه‌ساز هماهنگی مؤثر میان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و سازمان امور مالیاتی کشور است و می‌تواند به اجرای سریع‌تر و دقیق‌تر قانون منجر شود.

این گزارش با هدف بهبود شفافیت قانون، تسهیل اجرا، امکان‌پذیری نظارت و ارزیابی دقیق عملکرد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران برای اجرای قانون تهیه شده است. در این گزارش تلاش شده است تا با احصای تکالیف اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، تصویری جامع و یکپارچه از وظایف این دستگاه ارائه شود. در این گزارش، فهرست تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌همراه مستندات قانونی مربوط به آنها گردآوری شده است تا به‌عنوان ابزاری کاربردی برای مدیران اجرایی و مراجع نظارتی مورد استفاده قرار گیرد. در ادامه به‌طور خلاصه تکالیف بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌همراه توضیحات مختصر در جدول ۳ ارائه شده است:

جدول ۳. خلاصه تکالیف اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مطابق قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی

ردیف	عنوان تکالیف	توضیحات
۱	تفکیک حساب‌های تجاری و غیرتجاری	• تدوین قواعد و فرایندهای مربوط به افتتاح و ثبت حساب‌های تجاری و غیرتجاری
۲	اعلام استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و نظارت بر آن	• تدوین و ابلاغ استاندارد تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها • نظارت بر اجرای صحیح فرایند تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها
۳	جمع‌آوری و ثبت اطلاعات ریز تراکنش‌ها (شناسنامه تراکنش)	• تعیین اقسام اطلاعاتی نظیر تاریخ، مبلغ تراکنش، اطلاعات طرفین تراکنش و... • دریافت اطلاعات ریز تراکنش‌ها و ثبت آنها در پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی
۴	سامان‌دهی اسناد تجاری	• دریافت اطلاعات صدور و انتقال اسناد تجاری • ثبت اطلاعات در پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی
۵	سامان‌دهی حساب‌های واسطه انجام تراکنش	• تدوین قواعد مربوط به ثبت حساب‌های واسطه انجام تراکنش • ایجاد امکان نظارت بر تراکنش‌های مبتنی بر حساب‌های واسطه انجام تراکنش
۶	تبادل اطلاعات پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده با سایر نهادها	• تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده و تهیه گزارش‌های قانونی نظیر ارسال مجموع «ورودی به» و «خروجی از» هر حساب تجاری و غیرتجاری برای سازمان امور مالیاتی کشور • ارسال شناسنامه تراکنش‌ها (اطلاعات ریز تراکنش‌ها) مورد نیاز سازمان امور مالیاتی کشور
۷	سامان‌دهی ابزارهای پرداخت	• اختصاص شناسه یکتا به کلیه ابزارهای پرداخت نظیر دستگاه‌های کارتخوان بانکی، دستگاه‌های پرداخت الکترونیکی و سایر ابزارهای پرداخت مشابه • اطمینان از اتصال ابزارهای پرداخت مذکور صرفاً به حساب‌های تجاری
۸	تأیید انتقال ارز حاصل از روش‌های مجاز ورود به کشور	• ارسال اطلاعات مربوط به ارزش‌های وارداتی مجاز، از جمله مشخصات واردکننده، میزان، نوع و نرخ ارز، به سازمان امور مالیاتی کشور
۹	اعلام قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو	• اعلام سامانه‌ای قیمت هر گرم طلای هجده‌عیار و هر یورو به سازمان امور مالیاتی کشور به صورت روزانه
۱۰	اعلام مسدودی وجوه در حساب‌های شخص بدهکار مالیاتی	• اعلام مسدودی به شبکه بانکی به میزان مبلغ مالیات متعلق اشخاص غیرتجاری که درآمد اتفاقی آنها بیشتر از معافیت طول عمر مالیات بر درآمد اتفاقی باشد.
۱۱	همکاری در تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قانون	• همکاری با سازمان امور مالیاتی کشور در تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی موضوع مواد (۱۰)، (۱۱) و (۱۶ مکرر) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان • همکاری با سازمان امور مالیاتی کشور در تدوین آیین‌نامه اجرایی موضوع ماده (۱۲۶) قانون مالیات‌های مستقیم

[۱] قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی، مصوب ۱۴۰۴/۰۴/۰۸، مجلس شورای اسلامی.

[۲] قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، مصوب ۱۳۹۸/۰۷/۲۱، مجلس شورای اسلامی.

[۳] قانون مالیات‌های مستقیم، مصوب ۱۳۶۶/۱۲/۰۳، مجلس شورای اسلامی.

[۴] قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۴۰۲/۰۳/۳۰، مجلس شورای اسلامی.

[5] OECD (2000), Improving Access to Bank Information for Tax Purposes, OECD Publishing, Paris, 11 April 2000, DOI: 10.1787/9789264181267-en.

عنوان: تبیین تکالیف «بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» براساس قانون مالیات بر سوداگری و
سفته‌بازی

DOI: <https://doi.org/10.22034/mrc.report.21878>

Permanent Link: https://report.mrc.ir/article_11950.html

Publisher : Islamic Parliament Research Center of Iran

گزیده سیاستی

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نقش مهمی در اجرای قانون مالیات بر سوداگری و سفته‌بازی دارد. تخصیص شناسه یکتا به تراکنش‌ها و تکمیل پایگاه جامع جمع‌آوری و تحلیل داده بانک مرکزی از مهم‌ترین تکالیف این نهاد در قانون مذکور است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir